

Kulturní **KALENDÁŘ**

SKP Žebrák

ZVLÁŠTNÍ VYDÁNÍ

**170 LET
ČESKÉHO OCHOTNICKÉHO
DIVADLA V ŽEBRÁKU
1812-1982**

Z divadelní veselohry se zpěvy Sládci, ke které se soubor vždy rád vrací pro potěšení své i diváků. Hru napsal pro žebrácké divadelníky v roce 1836 K. J. Erben.

V letošním roce slaví přehlídkové město Žebrák 170 let českého ochotnického divadla v Žebráku. Je to oslava obětavé a nadšené práce stovek lidí – oslava tvůrčí práce, která z historicky vzniklých kroužků vytváří v současnosti užitečný článek naší nové společnosti. Rozkvět a materiální zajištění veškeré kulturní činnosti po Vítězném únoru 1948 se projevil m. j. i vznikem kulturního odborového zařízení v našem městě už v roce 1949 a to vše přineslo pro zájmovou divadelní práci nové podmínky a obrovské, do té doby jen těžko představitelné, možnosti.

Vydáním zvláštního kulturního kalendáře chceme úspěšnou historii, tradici a zvláště úspěšnou současnou divadelní práci nejen připomenout, ale i poděkovat stranic-
kým, státním a odborovým orgánům za všechny podmínky k této činnosti a poděkovat i všem těm, kteří se jakoukoli měrou na rozvoji divadla podíleli a i těm, kteří v současnosti přispívají k dalšímu rozkvětu zájmové umělecké práce našich pracujících a mládeže.

1812 – 1982

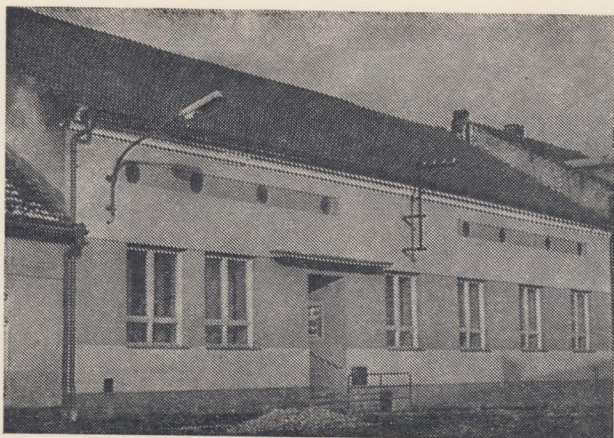
Když žebračtí divadelníci v roce 1962 vydali publikaci ke 150 letům českého ochotnického divadla v Žebráku, napsal jim do úvodu jeden z hereckých velikánů, národní umělec Zdeněk Štěpánek, tato krásná slova:

Stopadesát let je stopadesát let, to jsou takřka tři lidské životy. A hrát divadlo už před stopadesáti lety znamená mimořádnou kulturní vyspělost vašich předchůdců a velkou, čistou lásku k divadlu. Vzpomínáte-li dnes na ně, pak je to vzpomínka na výsost čestná, přeplněná obdivem a díkem. Mám upřímnou radost, že i vy máte divadlo rádi a že tou oslavou se hlásíte k odkazu těch dávných průkopníků českého divadelního umění. To je krásné. Přeji Vám hodně, hodně úspěchů ve Vaší záslužné práci a hodně radosti na scéně i v životě.

Dnes je žebracká divadelní tradice starší o dvacet let. Vzpomínáme 170. výročí založení českého ochotnického divadla v Žebráku, patřící k nejstarším v našich zemích. K nejstarším proto, že divadelní historii počítáme od roku 1812, od založení divadla a od zahájení tak jeho nepřetržité činnosti. Kdybychom chtěli využít zápisů v radním manuálu čl. 12 z roku 1750, pak bychom museli hovořit vůbec o nejstarším divadle v našich zemích, protože hra Umučení Páně a to hra na zmíněnou dobu velmi náročná, byla žebrackými divadelními nadšenci sehrána už 3. března 1750.

Tímto krátkým pojednáním o žebrackém divadle ve zvláštním vydání kulturního kalendáře chceme sice zhodnotit především práci souboru od roku 1962 – tedy od důstojné oslavy 150. výročí divadla do dnešních dnů, ale přesto se pro zajímavost i ucelenou informaci vrátíme ve stručnosti k základním pilířům historie našeho souboru.

Divadlo bylo založeno o velikonočních svátcích v roce 1812, kdy byla také slavnostně uvedena jednoaktovka zčeštěná J. N. Štěpánkem Krejčí Divíšek. Popud k založení divadelního spolku vyšel od žebrackých studentů, jak je o tom také v kronice uveden tento zápis:

Budova s komorním sálem pro kino a divadlo, ve které soubor hraje od roku 1906.

Divadlo se začalo v roce 1812 skrze studující pana Pavla Hněvkovského, Petra Nejedlého, Františka Vyskočila, Karla Mizeru, Josefa Hněvkovského a Vincence Havlíka.

Je snadné si domyslet, že svůj vliv na vznik práce českého divadelního spolku měli významní rodáci-buditelé Vojtěch a Jan Nejedlí a zvláště pak Šebestián Hněvkovský, který od roku 1805 působil v Žebráku v úřadu zkoušeného radního.

Dějiny žebráckého divadla je možno rozdělit na čtyři období:

- I. Od roku 1812 do roku 1864, kdy neslo jméno sjednocené společnosti a bylo vedeno většinou tehdejšími studenty.
- II. Od roku 1864 do roku 1874, kdy bylo pod ochranou městské rady a bylo vyhlášeno městským divadlem.
- III. Od roku 1875 do roku 1950, kdy se z pouhé divadelní společnosti utvořil Spolek divadelních ochotníků na základě schválených a potvrzených stanov.
- IV. Od roku 1951 je postupně soubor zapojen do činnosti nejprve závodního klubu ROH TOS Žebrák, později Společenského klubu v Žebráku a od roku 1978 je soubor zařazen do úseku ZUČ kulturního zařízení ROH – Společenský klub pracujících v Žebráku. S písemným souhlasem pravnuček básníka Karla Jaromíra Erbena z r. 1969 je uváděn tento název souboru: Divadelní soubor Karla Jaromíra Erbena SKP Žebrák, zal. r. 1812, prvá hra uvedena v r. 1750, řádný člen SČDO.

Díky uvedenému názvu souboru se dostáváme ještě k několika zajímavostem v historii divadla. Předně je třeba se dále zmínit o K. J. Erbenovi a o jeho vztahu k našemu městu.

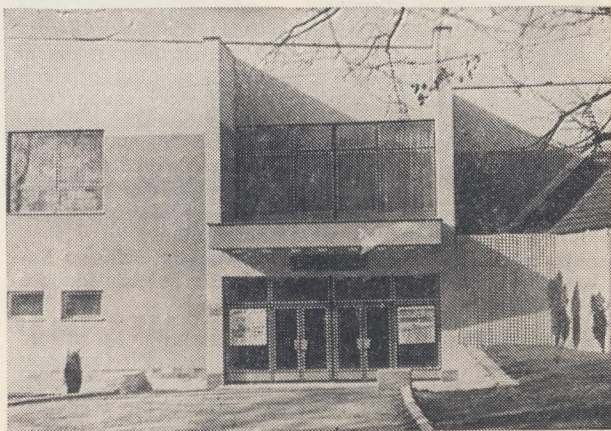
Opravdu rádi se chlubíme, že jedna z významných postav naší kultury, autor nesmrtelné Kytice, básník K. J. Erben měl tolik blízkého s naším městem a se samotným žebráckým divadlem. Vždyť spolu se žebráckými

studenty trávil ve městě své prázdniny a zúčastňoval se i práce v tehdejším divadelním spolku. Právě při práci v divadle se seznámil se svojí pozdější manželkou Barborou Mečířovou, dcerou žebračského kupce a purkmistra. Co nás však nejvíce těší, je to, že pro naše divadlo napsal Erben jako jedinou svou dramatickou práci divadelní veselohru Sládci, jejíž děj se odehrává v nedalekém točnickém pivovaru. Od premiéry této hry v roce 1837 se žebračtí divadelníci čas od času velmi rádi k veselohře vrací a vždy s jejím uvedením na jeviště přinesou pohodu a radost sobě a všem svým divákům. K další zajímavosti v historii našeho divadla patří to, že už v roce 1818 byla na žebračském jevišti sehrána jako premiéra prvotina tehdy ještě mladičského studenta Václava Klimenta Klicpery Čestí pytláci.

K zajímavostem patří i sídla divadla. Původní sídlo v roce 1812 bylo v domě zvaném Pod podloubím, pak v hostinci U zlatého anděla, od roku 1862 v hostinci U českého lva a od roku 1906 v hostinci U jelena, kde je hráno dodnes, samozřejmě po mnohých úpravách a přestavbách.

Také několik čísel může prozradit bohatou činnost souboru. Můžeme uvést bezmála tisíc jmen divadelních nadšenců, kteří se ve 170leté divadelní historii vystřídali ve stovkách rolí. A je samozřejmé, že jsou další a další desítky účinkujících, kteří vystoupili v komparzech, při večerech monologů, kulturních vložkách a přehlídkách ZUČ a o kterých nejsou vedeny záznamy. K té bezmála tisícovce herců, z nichž mnozí měli desítky a i více jak stovku vystoupení, je třeba přičíst i další obětavé spolupracovníky na úseku řízení divadla a technické spolupráce. A tady bychom se dostali k vysokému číslu. Za 170 let činnosti divadla bylo uvedeno 618 premiér a 1072 repriz. 618 premiér představuje 3-4 premiéry ročně.

Nová moderní budova klubu s velkým společenským sálem a velkým jevištěm.

DIVADLO 1962 – 1982

Toto období hodnotíme bez nadsázky jako nejúspěšnější období divadelní historie. Velká aktivita roku 1962, jako roku oslavy 150letého trvání souboru trvá dodnes a navíc byla doplněna dobrou tvůrčí prací, která si jako odměnu vysloužila zařazení souboru mezi špičková amatérská divadla Středočeského kraje. Tradiční divadelní přehlídky, které už mají svoje jméno, nejsou v Žebráku uskutečňovány jen díky divadelní tradici, ale i proto, že tato tradice je stále a úspěšně rozvíjena současnou tvůrčí a angažovanou činností souboru klubu. Úspěšnost divadla ve zmíněném období je možno doložit těmito skutečnostmi.

V roce 1968 byly v Žebráku uskutečněny I. Středočeské divadelní hry a v roce 1969 II. Středočeské divadelní hry. V roce 1970 proběhla v Žebráku I. Národní přehlídka vesnických a zemědělských souborů, jejíž tradice úspěšně pokračuje ve Vysokém nad Jizerou. V roce 1971 byla v Žebráku zahájena tradice krajských přehlídek české klasiky. Rok 1972 se stal dostaveníčkem souborů se stoletou a starší tradicí. Tato národní přehlídka se uskutečnila pod názvem I. Festival souborů se stoletou a starší tradicí. V letech 1973, 1974, 1975 a 1976 pokračovaly krajské přehlídky české klasiky. V roce 1977, který byl rokem 165. výročí divadla, byl uskutečněn II. ročník Festivalu souborů se stoletou a starší divadelní tradicí. V roce 1978 došlo k dosti významné úpravě podmínek přehlídky. Od roku 1978 se repertoár krajských divadelních přehlídek rozšířil z české klasiky na celou světovou klasiku a Žebráku jako přehlídkovému městu ČSR byl udělen tento název: Krajská přehlídka divadelní klasiky – Erbenův Žebrák - Memoriál Jiřího Beneše. Stalo se pro nás velkou ctí, že k doplnění názvu našich přehlídek nám bylo ÚV SČDO Praha uděleno právo používat vzpomínky na Jiřího Beneše, velkého přítele a neúnavného organizátora celého ochotnického hnutí v ČSSR, šéfredaktora Amatérské scény, který předčasně opustil řady svých divadelních přátel.

V letech 1979, 1980 a 1981 byly uskutečněny další ročníky krajské přehlídky a rok 1982 se stává opět rokem už III. ročníku Festivalu souborů se stoletou a starší divadelní tradicí. Je radostné, že žebrácký soubor tradičně přehlídky zahajuje a že se nezúčastňuje jen přehlídek v místě svého působení, ale že v těchto označovaných úspěšných letech vystoupil na desítkách přehlídek v rámci kraje i mimo něj. (Přehlídky přátelství Jihočeského kraje ve Volyni, v Mýtě, v Radnicích, v Holoubkově, na přehlídce mládežnického divadla v Chyňavě, ve Zbirohu, na přehlídce angažovaných her v Bakově, na přehlídce nejvyspělejších divadelních souborů Středočeského kraje v Rakovníku a d.)

V roce 1978 byl v Žebráku dostavěn a předán do užívání nový kulturní dům, který ve spojení se stávající budovou klubu s klubovnou a komorním sálem pro kino a divadlo vytvořil bohatý komplex kulturního zařízení pro zájmovou činnost a pro zábavu i poučení nejen pracujících místních závodů a občanů města, ale celého širokého okolí.

Vyprávíme-li o divadle, pak v souvislosti s novým moderním klubem lze hovořit o těch nejideálnějších podmínkách i pro samotnou divadelní práci, která má podle potřeb a to zvláště při tradičních přehlídkách k dispozici dva divadelní sály.

Úspěšnost divadelní činnosti vychází ze samotných podmínek. Péče odborového kulturního zařízení a to zvláště v materiálním zabezpečení, plná podpora a zájem stranických a státních orgánů města, ale i těchto orgánů v rámci okresu, který na všech už zmíněných přehlídkách soubor důstojně reprezentuje, to je tou největší a rozhodující zárukou, že tvůrčí činnost pracujících a mládeže bude v divadelní práci jednoho z významných souborů ZUČ kraje úspěšně pokračovat a rozvíjet se v duchu potřeb naší socialistické kultury. Žebrácké divadlo bude dále plnit stránky své historie těmi nejlepšími snahami. Jsme rádi, že se s činností divadla počítá při všech významných událostech města, při všech kulturně společenských a politických výročích a že díky dobré činnosti můžeme do budoucna vydat záruky k tomu, že k všestranné pomoci v důstojných oslavách všech významných událostí a výročí se budeme vždy hlásit a usměrňovat i dramaturgii své činnosti. Zavazuje nás k tomu i řada významných ocenění divadelní práce od místních, okresních i krajských stranických, státních a odborových orgánů.

Účast na krajské soutěžní přehlídce nejvyspělejších souborů Středočeského kraje v Rakovníku.
(Přebírání darů od patronů.)

1962 – 1982 – vedení divadla

1962-1963	Antonín Žák
1964-1966	Karel Hošner
1967-1969	František Lorenc
1970	Jaroslav Špička
1971-1982	František Lorenc

REŽIE A UVEDENÉ HRY

Režie Josef Junek – 1962

Radúz a Mahulena, Krejčí Divíšek, Zapadlí vlastenci

Režie Jaroslav Míka – 1962 Most

Režie Jaroslav Kunc – 1970 Lucerna

Režie Adolf Pýcha – 1980 Kouzelník Dik

Režie František Lorenc – 1962-1982

Irkutská historie, Svatba sňatkového podvodníka, Hadrián z Římsů, Nebezpečná křížovatka, Host, Únos Sabineka, Bílá krev, Třetí zvonění, Sládci, Irkutská historie, Naše drahé děti, Vražda z neschopnosti, Křišťálová noc, Strýček Váňa, Právo na hřích, Léto, Srpnová neděle, Ženitba, Evženie Grandetová, Sládci, Sonatina pro páva, Výtečníci, Noc na Karlštejně, Lumpacivagabundus, I chytrák se spálí, Únos Sabineka, Naši furianti

Celkem v letech 1962-1982 uvedeno 33 premiér a sehráno 158 představení. Daly by se přičíst ještě desítky vystoupení jednotlivců a skupin souboru při nejrůznějších příležitostech (oslavy, schůze, přehlídky ZUC).

Návrhy a provedení scén

František Lorenc – 1962-1982

Technická spolupráce, světla, zvuk a ličení

K. Mašek, J. Veselý, J. Vokáč, J. Kuník, J. Podlaha, K. Hůrka, A. Žák, J. Novák, J. Šesták, J. Brož st., M. Vorel, J. Landa, O. Braun, O. Dvořák, H. Braumová, J. Špička, J. Jernek, J. Hatina, M. Zemanová, B. Kadeřábek, J. Brož, K. Křížek, J. Hrách.

Hudební spolupráce

Při řadě her se zpěvy spoluúčinkovali hudebníci:

K. Pergl, K. Šindelář, J. Huml, V. Huml, A. Šnejdar, V. Preisler, M. Petr, J. Pergl, ing. J. Jungmann, J. Carvan, M. Kočová.

Při nácvicích zpěvů a při hudebních představeních obětavě pracovala jako klavíristka Eva Váňová – 1962-1967. V současnosti vede hudební část divadelních představení klavíristka Alena Spilková, učitelka LŠU – 1975-82.

Sledování textu - nápověda

V průběhu hodnocených let se objevují jednotlivě:

J. Lorencová, E. Čadová, Z. Příhodová, A. Bílá, A. Stoličná, E. Váňová, B. Sudíková, M. Novotná, J. Sládková-Brožová, A. Pýcha.

Ale nepřetržitě pracuje v celém dvacetiletém období jako „ochránce“ herců Alena Hůrková.

Vyznamenání souboru a jednotlivců

Vedle zmíněných už desítek diplomů a čestných uznání si nejvíce vážíme ocenění za angažovanou činnost OV KSČ a ONV Beroun, diplomu za vítězství v soutěži divadelní aktivity Středočeského kraje a diplomu za 7. místo v této soutěži v celé ČSR a jsme rádi, že divadlo přineslo svůj značný podíl i v získání plakety ÚRO Za rozvoj socialistické výchovy, která byla udělena žebračkému kulturnímu zařízení za práci 1978-1981.

Z přehlídek připomínáme úspěchy jednotlivců. Jaroslav Kunc, nejlepší mužský herecký výkon při krajské přehlídce ve hře Srpnová neděle, Antonín Holeček, nejlepší

výkon mladého herce v krajské přehlídce ve hře Srpnová neděle, František Lorenc, cena za nejlepší scénu při krajské přehlídce ke hře Srpnová neděle a za režii v krajské soutěžní přehlídce hry Lumpacivagabundus, Karel Nebeský, Libuše Váňová a Josef Kunc, ceny za herecké výkony při krajské soutěžní přehlídce ve hře Lumpacivagabundus.

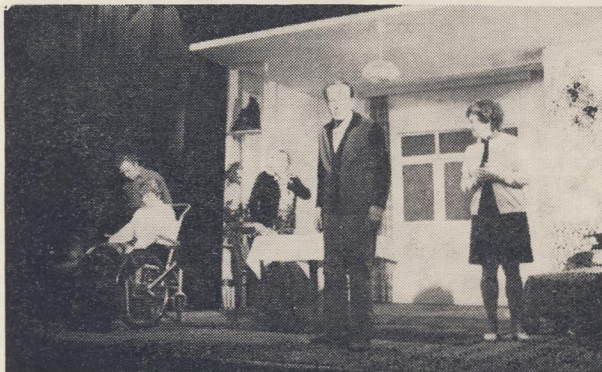
POČET NACVIČENÝCH A SEHRANÝCH DIVADELNÍCH ROLÍ

(jsou uváděny jen premiéry, ne počet s opakováním her)

J. Adamec 3, J. Bílá 1, M. Bílá 4, M. Čermáková 1, J. Brož 2, O. Braun 5, J. Budínová 1, M. Červený 2, Z. Čada 7, E. Čadová 3, Vl. Carvan 3, V. Fabianková 1, L. Fabianek 1, K. Hošner 12, J. Hlaváček 2, A. Holeček 9, Vl. Holečková 6, J. Hůrková 2, M. Hlavatá 1, F. Hanus 1, R. Humlová 1, J. Holečková 2, J. Chomát 3, H. Jiravová 1, F. Krejčí 1, Jos. Kunc 9, Jar. Kunc 10, F. Kozler 6, A. Kozlerová 2, J. Kadeřábek 4, V. Kušková 1, M. Kočová 2, Václ. Lorenc 24, E. Lívanská 1, J. Lukavský 2, F. Lorenc 5, J. Lauková 1, M. Lorencová 2, J. Landová 2, Vít. Lorenc 1, B. Lepičová 1, J. Landa 7, M. Lejnarová 4, J. Mudra 6, K. Mašek 5, M. Menclová 1, J. Menclová 1, H. Menclová 1, J. Mencl 1, M. Nová-Štajnerová 3, M. Nová-Štuksová 1, Jos. Novák 1, F. Novák 1, Ji. Novák 4, O. Nebeská 16, K. Nebeský 8, J. Podlaha 4, M. Palková 1, F. Průša 2, A. Průšová 1, J. Pergl 1, I. Pajerová 2, M. Sudíková-Spoustová 5, O. Stehlík 9, J. Stojec 4, M. Sojková 1, J. Sojka 1, V. Sládek 3, A. Spilková 1, D. Stehlíková 1, I. Smažíková 2, J. Špička 25, L. Štajnerová 1, Ji. Špička 1, Ja. Špička 1, B. Štajnerová 1, F. Štajner 1, J. Šesták 1, R. Šestáková 1, A. Šředlová 3, I. Špičková 3, J. Štuksa 2, P. Šlapák 1, A. Špotová 12, J. Vašátko 11, E. Váňová 7, J. Vaňková 1, F. Vaněček 1, L. Váňová 8, M. Zbubnová 1, M. Zemanová 6, M. Žáková 13, A. Žák 1.

Krátké vyprávění jako připomínku významného divadelního výročí uzavíráme několika fotografiemi z některých posledních inscenací souboru. Je jisté, že v divadle rádi vzpomínáme na všechna svá představení, protože každé má své kouzlo.

Ze hry Osvalda Zahradníka Sonatina pro páva.

Ze hry Lumpacivagabundus.

Jedna z divácky nejúspěšnějších inscenací souboru posledních let. S upravenou veselohrou se zpěvy podle ostravského divadla na námět původní frašky J. N. Nestroje Lumpacivagabundus soubor uskutečnil vedle několika vyprodaných představení na domácí scéně v Žebráku řadu opravdu zdařilých zájezdů nejen v rámci okresu, ale i na divadelní přehlídky mimo náš kraj. Úspěšné představení této veselohry bylo šťastným zahájením také krajské přehlídky Erbenův Žebrák 1979 – Memoriál Jiřího Beneše a s úspěchem byla hra uvedena i na krajské přehlídce nejvyspělejších souborů Středočeského kraje v Rakovníku, kde soubor získal čtyři ocenění soutěžní poroty.

Na tuto scénu ze hry Lumpacivagabundus se těšil vždy celý soubor a také u diváků sklízela tato scéna zasloužený úspěch a bouře smíchu. Výstup byl parodií na operu, kde známé a líbivé melodie ze světových oper byly opatřeny humorným textem. Tímto výstupem byl také divadelní soubor reprezentován na několika vystoupeních souboru při přehlídkách práce kolektivů úseku ZUČ klubu a při dalších oslavných příležitostech, kde se soubor podílel na kulturních vystoupeních.

M. j. byla v rámci oslav 160 let divadla v Žebráku sehrána v roce 1972 Wernerova komedie Právo na hřích. Patřila k hereckému i diváckému osvěžení po náročné práci s úspěšnou hrou ruské klasiky Strýček Váňa. Také následující hra po komedii Právo na hřích, ze které je fotografie, byla prověrkou schopností souboru, protože bylo uváděno Šrámkovo Léto.

K oslavě 30. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou byla slavnostně uváděna hra z ruské klasiky, Gogolova Ženitba. Patřilo k zajímavosti i k diváckému překvapení, že tato hra byla uváděna v hudební úpravě, což inscenaci značně ovlivnilo. K další zajímavosti pak patřilo i to, že byla tato hra vybrána i jako zahajovací představení krajské přehlídky divadelní klasiky, kde bylo podmínkou uvádět klasiku jen českou. Právě ale pro úspěšnost inscenace, pro její výbornou hudební stránku, která je silnou zbraní souboru, byla hra k zahájení přehlídky vybrána, kde pak navíc velmi dobře podpořila celou akci, konanou v rámci již zmíněného 30. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou.

K oslavě 600. výročí úmrtí Karla IV. uváděl soubor známou komedii Jar. Vrchlického *Noc na Karlštejně*. Hra také zahajovala krajskou přehlídku divadelní klasiky v roce 1978 a mimo úspěšných představení v Žebráku byla uváděna zájezdově i na přehlídkách mimo rámec našeho kraje.

Už v souvislosti s uvedením textu o hře *Ženitba* byla prohlášena za silnou stránku souboru hudební a pěvecká schopnost. Ta byla skutečně vyzkoušena a potvrzena v celé řadě her. Naposledy vzpomínáme veselé hudební komedie *Únos Sabinek*, ke které se soubor v r. 1981 po několika letech znovu vrátil a která patřila i v souladu s hodnocením krajské soutěžní poroty k velmi dobré práci souboru, dokazující jeho stálou vzestupnou úroveň. A koneckonců si soubor zazpívá i v překrásné Stroupežnického hře *Naši furianti*, uváděné rovněž ve skvělé Macháckové úpravě.

Pro potřeby oslav 170 let českého ochotnického divadla v Žebráku zpracoval František Lorenc.

Vydává SKP Žebrák. Povoleno odborem kultury ONV Beroun č. j. 23/78 z 18. 7. 1978.

Zvláštní vydání povoleno odborem kultury ONV Beroun ze dne 24. 7. 1981 – č. j. 403/16/81.